

*Знам'янська спеціальна загальноосвітня
школа – інтернат I-III ступенів*

Виховний захід

«Українські обереги»

Підготувала вихователь,
Лимаренко Людмила
Валентинівна, спеціаліст
вищої кваліфікаційної

м. Знам'янка

2018 рік

Мета: Навчальна:

- викликати в дітей бажання поповнювати свої знання про Україну;
- закріплювати знання про національні символи України;
- ознайомлювати із народними оберегами;
- формувати інтерес до роботи з природним матеріалом та крупами;
- навчити виготовляти обереги;
- вчити дітей дотримувати санітарно-гігієнічні вимоги, правила безпечної праці й організації робочого місця під час виконання завдань практичної роботи.

Розвивальна:

- сприяти розвиткові пізнавальних інтересів школярів;
- розвивати мовлення, мислення, пам'ять, творчу уяву;
- розвивати дрібну моторику.

Виховна:

- формувати національну свідомість;
- виховувати почуття любові до своєї Батьківщини;
- спонукати дітей виявляти цікавість до звичаїв свого народу;
- пробуджувати пізнавальні інтереси до українських оберегів, української нації, її культури і побуту;
- виховувати у дітей любов до праці, естетичний смак, охайність, старанність.

Матеріали:

демонстраційні – українські рушники, український національний одяг, український віночок, макет печі, презентація;
роздатковий – крупи, насіння соняшника і гарбуза, шаблони оберегу, мішечки з крупами.

Хід заходу.

Вихователь. Доброго дня, любі друзі! Щиро вітаємо вас у нашій українській світлиці.

Батьківська хата, бабусина вишиванка, незамулена батькова криниця, старі жорна, що годували в тяжкі лихоліття – усе це наша родовідна пам'ять, наші національні символи, обереги наші.

Учениця. Обереги мої українські, –
Ви прийшли з давнини в майбуття.
Рушники й сорочки материнські
Поруч з нами ідуть у життя.

Нам любов'ю серця зігрівають –
Доброта й тепло в них завжди.
Вони святість і відданість мають,
Захищають від лиха й біди.

Вихователь. На перший погляд ці прості й дивовижні предмети, родинні реліквії-обереги здаються якоюсь дрібничкою – звичайною ковдрою, піччю, іконою, – яких дуже багато. Але це не так! Наші реліквії-обереги – це наші талісмани, які ми цінуємо поряд із душевними якостями – добром, милосердям, любов'ю. Це найдорожче – наші корені, минуле родини, страждання й радощі...

Вихователь. Традиційна українська хата – це колиска нашого народу. В ній жили і вмирали цілі покоління, сподіваючись на кращу долю. І хто б що не говорив, а Вітчизни без рідної хати не було і не може бути. Бо Батьківщина починається з рідного порога, а отже, із батьківської домівки.

Учень. Вона оспівана в піснях, оповита легендами, зігріта теплом материнської любові.

Учениця. Батьківська хата! Які думки і почуття викликає у нас цей символ.

Батьківська хата...,
Ти стоїш, не багата, й не пишна,
Виглядаючи з саду на луг,
Рясний цвіт обтрусили вишні
На солом'яний твій капелюх.

Вчитель: З кожним днем віддаляється від нас біленька хата у вишневому садку з колискою та мудрим словом, усмішкою батьків. "Садок вишневий коло хати" хто з нас не пам'ятає ці рядки? Адже у таких хатах – наш корінь роду, щось одвічне, як життя, і святе, як мамина пісня.

Учень. Біла хата з теплою солом'яною стріхою. Долею суджено їй бути білою. Біла хата, біла сорочка, біла скатертина. Це неодмінна національна прикмета українця.

Учениця. Адже біла фарба з давніх давен – символ чистоти, морального здоров'я, душевної краси.

Вихователь: Як ви думаєте що таке оберег? Від якого слова воно пішло? Так, від слова берегти, оберігати. Наші предки вважали, що своє помешкання необхідно оберігати від незгоди, злого духу, недоброго ока.

Учень. Обереги – наші прадавні добрі символи-захисники, знаки віри у вище заступництво. Символи-обереги втілювались у побутових речах, їх шанували, про них складали легенди.

Учениця. Вишитий рушник, вишита сорочка, писанка, лялька, віночок, калина, верба, лелека – без них важко уявити нашу Україну. Саме з оберегів починається для кожного Батьківщина.

Вихователь: Важливою спорудою в сільській хаті є піч.

На сцені стоїть розмальована українська піч, біля печі — мати, вона пече хліб.

Учениця: Піч. Тут господиня готувала їжу, навчала доньку поратись біля горщиків. У печі пеклися паляниці духмяного хліба з шишками, весільний коровай. Як символ добробуту, чулися запахи борщу, каші. В печі не тільки готували їжу. Вона створювала особливе родинне тепло, бо часом об'єднувала навіть розведених, чоловіка з жінкою, а для дітей була справжнім чарівним захисником.

Вихователь: Як до живої істоти звертаються до печі коровайниці при випіканні обрядового хліба.

(Мама стоїть біля печі, погладжує її і промовляє):

А в нашої печі
Золотії плечі,
А срібнії крила,
Щоб коровай гнітила..

Вихователь: Саме її найбільш ретельно оздоблювали — розписували квітами, фігурами тварин і візерунками з символами. Вона була головним оберегом сім'ї всередині будинку. У печі давалися клятви, у пічного стовпа укладали договори; під пічкою мешкав покровитель будинку — домовик. Біля неї розміщувалися ікони, прикрашені рушниками, квітами та зеленню.

(Мати з печі виймає хліб, кладе його на рушник і накриває вишитим рушником, а до хліба промовляє):

Наш оберіг ішов з землі,
коли нас скіфами ще звали
і талісман той берегли,
і щастя в доленці шукали.

Хлопчик. Матусю, так пахне смачно хлібчик! Я так люблю, як ти виймаєш з печі хліб і кажеш про нього гарні слова. Наша бабуса ще й молитву читає до

хліба, бо каже, що хліб — святий! А чому і ти, і бабуса накриваєте його завжди вишитим рушником та ще й слова такі гарні кажете?

Мама. Завжди до хліба хочеться щось сказати, бо ж вдався — он який гарний, а запашний який! А в рушник загортають всі, щоб м'якенький був, щоб скориночка була хрусткою! Та необов'язково у вишитий, можна і в біленький полотняний, а я люблю — у вишитий, щоб гарно було, бо хліб, дитино, — це життя, тому його й прикрасити хочеться, ось так!

Хлопчи.

Хліб на вишитому рушникові,
Хай у нашій хаті буде кожен день.
Будьте всі щасливі і здорові,
І співайте радісних пісень.

Пісня про калину.

Вихователь: Особливу роль у хаті відігравав стіл Під час сніданку, обіду й вечері члени сім'ї щодня гуртувалися довкола столу. Існувало непорушне правило: першим, як правило, сідав господар або найстаріший член родини — на покуть, за ним відповідно займали місця й інші родичі. Кожен чітко знав своє місце і не порушував цього звичаю навіть за відсутності інших.

Учень: Стіл завжди накривався скатертиною: у будень звичайною, у свято зі смаком оздобленою.

Учениця: У якій би скруті не жили господарі, на столі обов'язково мав лежати буханець хліба і дрібок солі як ознака родинної злагоди й гостинності. Найдорожчих гостей завжди зустрічали піснею та хлібом-сіллю на вишитому рушнику. Такий звичай зберігся до нашого часу.

Учень. На обід зі свіжим хлібом, як на свято, збиралася вся сім'я.

Учениця: Ніколи хліб не клали догори — бо це був великий гріх. Святим правилом було не залишати недоїдків хліба.

Вихователь. Людина вірила: якщо дотримуватися давніх звичаїв — постійно тримати рушники над вікнами й дверима, прикривати стіл скатертиною, не гойдати порожньої колиски або ж оздоблювати писанкою покуть — то в оселі буде злагода, завжди буде достаток, обходитимуть злі сили й духи. І тому старші члени родини привчали своїх дітей завжди дотримуватись цих звичаїв.

Дівчинка. Бабусенько, люба, а навіщо скільки рушників?!

Бабуса. А це тому, розумнице моя, що у нас, українців, традиція така. Бо рушник — це наш оберіг, він оберігає нас від зла, від неволі, захищає людину від темних сил. Вишитий рушник, як наша доля. Кожна жінка, вишиваючи

рушник, вкладає в нього свою любов, радість, надію, всю свою душу. Тому й шиє то чорним, то червоним кольором. Бо червоний — це радість, а чорний — печаль.

Дівчинка. А нащо чорним шиють? Хай би тільки червоним шили, щоб радість була, а то сумно...

Бабуся. Життя, моя дитино, дуже складне, його не можна прожити без суму і печаті, кожна людина через це проходить, а тому все і відбивається на рушникові. Він же, наче життєва дорога кожного із нас, наче наша доля, по якій ми йдемо. От вишиває жінка рушник, а думки ллються, як струмочок. Мріє вона про щось веселе і радісне, бере червону ниточку і шиє веселий узор, гарну квітку, мережить листочки на полотні. Летять думки, як птахи, враз перекинулись на щось сумне — в руках чорна нитка, як вороняче крило, а вона думає, щоб ні з ким нічого лихого не сталось, шиє і просить долю бути прихильною до неї, щоб оберегла її діточок від зла, від нещастя, тому рушник і є оберегом.

Вихователь. Рушник на стіні — давній наш звичай. Не було жодної оселі на Україні, яку б не прикрашали рушниками. Рушник — це символ чистоти почуттів, безмежна любов до ближнього. Виряджаючи в дорогу — дарують рушник, як побажання щастя і добра.

Вихователь. Вишивати чи ткати рушники належало лише жінкам, а тому матері і бабусі привчали до цього рукоділля своїх доньок і внучок з дитячих літ. Кожна дівчина вважала за святий обов'язок вишити або наткати багатий посаг, в якому було чимало рушників — символів майбутнього щасливого родинного життя.

Шануйте, любі, рушники,
Квітчайте ними свою хату,
То обереги від біди, що дали рідна мати,
Щоб легше в житті здолати
Похмурі та скрутні часи.
Шануйте, друзі, рушники!

Хлопчик. Сестронько, а моя вишиванка — це також оберіг?

Сестра. У народі кажуть: «Сорочку одягай — маму, тата звеселяй, від хвороб її носи і здоров'я бережи». Здавна вважалося, що сорочка, усі краї якої оздоблені вишивкою, має оберігати від нещастя, відганяти від людини злі сили. Улюблений колір української вишиванки — червоний, який вважається головним оберегом від лиха. Червоною вишивкою обов'язково прикрашали

комір та рукава сорочки, адже місця, де закінчується тканина, - найвразливіші для темних сил.

Пісня про вишиванку.

Вихователь. Найбільша небезпека, вважалося, йшла в приміщення через двері, отже, саме вхід в житло ретельним чином прикрашали магічними знаками. Вони містились і у відповідній вишивці рушників, які підвішували над входом, і в хрестиках, намальованих крейдою біля дверей і вікон, і в розвішених над дверима домашніми амулетами (підкова, часник, різне зілля).

Учениця. То ж з сивої давнини прийшов до нас звичай прикрашати оселі оберегами. Наші предки з давніх-давен вірили в силу оберегу і вважали найкращий той, що зроблений своїми руками. В оберіг вкладається частинка своєї душі. Оберіг ставиться на видному місці. Оскільки наші предки були землеробами, то й за допомогою звертали до всього, що родить матінка земля.

Вихователь. Іноді самі назви звичних нам рослин підказують, яку роль вони відіграють у житті людини. Хто не знає квіточки, яка ніколи не в'яне, — безсмертника? Мабуть, саме тому він здавна вважається оберегом, який символізує довголіття.

Не випадково в народі існує повір'я, що часник, перець, вироби з солоного тіста відганяють від хати біду та нещастя.

Учениця. Досить часто в будинках був присутній «мішечок достатку», що висить у житлі і наповнює сімейну чашу багатством та достатком.

Учень. Дзвін також є оберегом. Він як талісман здатний відвести і навіть знищити зло. У більшості традицій він символізує хід часу, а його звук — молитву, весілля і перемогу.

Вихователь. Один з найбільш відомих талісманів на удачу — це підкова. Знайти на дорозі підкову непросто, така знахідка символізує велику удачу і гроші. Дана прикмета йде з тих часів, коли кінь був найбільшою господарською цінністю. Знайдену підкову вішають над дверима. Згідно з повір'ям, нечиста сила завжди ходить колами і, добираючись до одного кінця підкови, змушена розвернутися і піти назад.

Учениця. Підкова одночасно вважається і предметом, що відлякує злих духів, і символом щастя – залежно від того, як її повісити. Якщо підкова висить рогами вниз – для захисту від злих духів, а якщо рогами вгору – для удачі і для благополуччя в домі, щоб була повна чаша.

Вихователь. Оберіг «Підкова з крупами» є поєднанням двох оберегів в один.

Виготовлена під час майстер-класу підкова принесе у Ваш дім щастя, а додатково Ви наповните її тими символами, яких душа забажає.

ПРАКТИЧНА РОБОТА.

Розгляд оберегу «Підкова»

Вихователь: – З чого виготовлений оберіг?

- *безсмертник* – символ довголіття;
- *горіх, лікарські трави* – символ міцного здоров'я ;
- *злаки, боби* – символ достатку, ситності;
- *колоски жита та вівса* – обереги краси;
- *кукурудза* – символ здоров'я у дітей ;
- *горох, квасоля* – символ добробуту;
- *гречка* – символ теплоти, оберігає від зради;
- *пшоно* – символ багатства;
- *рис* – символ енергії;
- *мак* – символ молодості і краси;
- *насіння гарбуза* – символ родючості;
- *насіння соняшника* – символ сонця, життєрадісності, сімейного щастя;
- *льон* – материнська любов та вірність;
- *часник, перець, вироби з тіста* – відганяють від хати біду та нещастя.

Вихователь: Але нам це все треба придбати. Де ми можемо це придбати – на ярмарку. Давайте уявимо, що ми йдемо на ярмарок.

Дидактична гра « **Впізнай , що в стаканчику**»

Мета: вчити дітей впізнавати на дотик, що в стаканчику.

Виготовлення оберегу «Підкова» .

Завдання:

виховувати у дітей бажання створювати красиві композиції з круп і насіння різних рослин, комбінуючи різноманітні матеріали;
розвивати творчу уяву і естетичне сприйняття навколишнього світу;
розвивати акуратність роботи з клеєм.

Вихователь: Розпочинаючи виготовлення оберегу, згадайте, що означає кожне зерно. А ще не забувайте, що виготовляти оберіг потрібно з добрими думками та гарним настроєм.

- У вас на столах є заготовки підков. А моя пікова вже ось така (показую зразок).

- Що ж нам потрібно зробити?

Сьогодні ми з вами будемо працювати з крупами (гречка, мак, рис, пшоно, насіння соняшнику і гарбуза) і прикрасимо наш оберіг. Гадаю, що приємно вам буде працювати під мелодію гарної української мелодії .

Пристаємо до виконання роботи (Показ і пояснення, індивідуальна допомога. На столі у дітей вже підготовлені шаблони підкови.)

Самостійна діяльність дітей

(Діти під керівництвом вихователя виготовляють композицію).

Вихователь: Тепер наші обереги готові.

ПІДСУМОК ЗАХОДУ

Демонстрування й аналіз готових робіт.

Вихователь: Молодці, діти. Ви гарно працювали і створили чудові обереги. Зверніть увагу, що в кожного з вас виріб особливий, не такий, як інші.

Подаруємо обереги нашим гостям з такими словами:

Дорогоцінна повна чаша,
Щоб була домівка ваша,
І біди обминали ваш поріг
Ми вам даруємо оберіг!

Використана література

1. Дмитренко, М. Береза – давній оберіг [Текст] / М. Дмитренко // Слово Просвіти. – 2008. – 31 січ. – 6 лют. – С. 13.
2. Кукушкіна, М. О. Рослини – символи та обереги [Текст] / М. О. Кукушкіна // Класному керівнику. Усе для роботи. – 2012. – № 12. – С. 39-42. – (Основа).
4. Скрипник, Г. Вишита сорочка аж до поясочка [Текст] / Г. Скрипник // Шкільна бібліотека. – 2013. – № 9-10. – С. 99.
1. Бурцева, С. О. Український рушник – символ праці й краси [Текст] : [сценарій позакласного заходу] / С. О. Бурцева // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2013. – № 13 (трав.). – С. 24-27. – (Основа).
5. Кордонська, А. В. Хатні обереги [Текст] / А. В. Кордонська // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2009. – № 26 (верес.). – С. 32-39. – (Основа).
6. Крецул, Л. Рушнички ви мої, рушнички! [Текст] / Л. Крецул // Шкільна бібліотека. – 2010. – № 4. – С. 71.
7. Пипа, С. В. Українська світлиця [Текст] : [презентація проекту] / С. В. Пипа // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2009. – № 16-18 (черв.). – С. 8-16. – (Основа).
8. Рисан, О. З. Обереги нашого життя [Текст] : [сценарій народознавчого свята] / О. З. Рисан // Шкільна бібліотека. – 2013. – № 1-2. – С. 112-113.

10. Соколовська, К. З історії традиційно-побутової культури в Україні [Текст] / К. Соколовська // Персонал. – 2011. – № 2. – С. 102-113.

11. Скуратівський, В. Хатні обереги [Текст] / В. Скуратівський // Берегиня. – 2008. – № 4. – С. 72-91.